

BINNENKRANT

Huis De Zalm, Zoutwerf 5
2800 Mechelen

april-mei-juni 2010

driemaandelijks tijdschrift
afgiftekantoor: 2800 - Mechelen Mail
P 408944

Verantwoordelijke uitgever: Fons Dierickx, Grote Baan 193, 9310 Herdersem

INHOUDSTAFEL

Heemdag 2010 - zaterdag 25 september - Vlaams Parlement – Brussel	2
Werkwinkels, cursussen en studiedagen: najaar 2010	4
Europese erfgoedvrijwilligers komen opnieuw samen in Mechelen	7
Kleine monumenten in Vlaams-Brabant	8
Rijksarchief organiseert kampioenschap oud schrift	8
Heb je vragen?	9
Excursie: Linies in het landschap	10
Archiefbank Vlaanderen www.archiefbank.be , een instrument voor heemkundige collecties	11
Wat staat er in de kast? Over het inrichten van vitrines met een beperkt budget	15
Heemkundige activiteiten in de kijker	23
Erfgoedplus.be één jaar online	28
Van hoed tot ondergoed	30
Limburg Feest	31
Vlaamse Erfgoedbibliotheek gelanceerd	32

HEEMDAG 2010

ZATERDAG 25 SEPTEMBER

Vlaams Parlement – Brussel

Straf verleden! Schuld en boete in historisch perspectief.

De jaarlijkse heemkundige studie- en ontmoetingsdag vindt dit jaar plaats in Brussel en staat in het teken van de beteugeling van de misdaad door de eeuwen heen. We zijn te gast in maar liefst twee parlementen: we beginnen de dag in het Vlaams Parlement met de lezingen en verhuizen voor de lunch en de receptie naar het Brussels Hoofdstedelijk Parlement. Alleen al voor de locaties is het de moeite om deel te nemen!

Een misdadiger in de middeleeuwen kon op heel wat andere straffen rekenen dan een misdadiger vandaag. Niet iedereen was gelijk voor de wet. Streven naar orde en rechtvaardigheid is wel van alle tijden, maar de aanpak verschilt enorm naargelang de periode waarin men het geluk heeft te leven. Van toen bestuur en rechtspraak nog samen hoorden tot de scheiding der machten: de sprekers Fernand Van Hemelryck en Dirk Van den Auweele geven elk voor hun eigen tijdsperiode een toelichting over deze problematiek. Hun lezingen worden opgevrolijkt door in het dialect gebrachte ‘criminele’ volksliedjes.

In de namiddag gaan we op stap en spitsen we ons toe op het Brusselse criminele verhaal. U kan kiezen tussen de volgende rondleidingen:

- 1) een geleid bezoek in het Justitiepaleis, met zowel uitleg over de juridische kant (o.a. bezoek aan Hof van Assisen) als uitweidingen over de architect en de gebruikte symboliek.
- 2) een themarondleiding in de Brusselse binnenstad waarbij de materiële relicten in de geschiedenis van schuld en boete in de kijker gezet worden.

Het wordt in ieder geval een geweldige en straffe dag!

LOCATIE

We spreken af aan de hoofdingang van het Vlaams Parlement: Hertogsstraat 6, 1000 Brussel (ca. 12 min. wandelen van het Centraal Station). De lezingen vinden plaats in zaal De Schelp.

LUNCH

Het middagmaal wordt geserveerd in de Spiegelzaal van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement. We verplaatsen ons gezamenlijk met bussen naar deze locatie.

INSCHRIJVING

U kan online inschrijven voor de ‘Heemdag 2010’ door het formulier op de website www.heemkunde-vlaanderen.be in te vullen **vóór 12 september 2010**. U kan voor deze datum ook telefonisch inschrijven via tel.: +32(0)15/20.51.74.

De deelnameprijs voor deze dag, alles inbegrepen zoals in het programma vermeld, bedraagt **30 euro per persoon**. Wie enkel deelneemt aan het voor- of namiddagprogramma betaalt **12 euro per persoon**. Deelnemers kunnen het juiste bedrag overmaken op rekeningnummer 068-2218590-33 op naam van Heemkunde Vlaanderen vzw, met de vermelding ‘Heemdag 2010’ en de naam van de deelnemer(s). Uw inschrijving is pas definitief na ontvangst van het inschrijvingsformulier én de betaling.

Bij aankomst in het Vlaams Parlement ontvangt u een uitgebreide documentatiemap.

Rekeningnummer voor internationale overschrijvingen:
IBAN: BE79 06882 2185 9033
BIC: GKCCBEBB

ORGANISATIE

Heemkunde Vlaanderen vzw, in samenwerking met Heemkunde Vlaams Brabant, Erfgoedcel Brussel/VGC en de Vlaamse Gemeenschap.

PROGRAMMA

- 9u15 Onthaal met koffie
- 10u00 Welkomstwoord door **Fons Dierickx**, voorzitter Heemkunde Vlaanderen
- 10u10 Toelichting thema en inleiding methodologie rond heemkundig onderzoek van de bestraffing van de misdaad door **Henri Vannoppen**, ondervoorzitter Heemkunde Vlaams-Brabant
- 10u25 Lezing 'Geweld en controle/repressie ervan in de middeleeuwse samenleving' door **Dirk Van den Auweele**, emeritus professor KULeuven
- 11u05 Intermezzo: 't Creatief Complot
- 11u15 Lezing 'Misdad en straf in het ancien regime' door **Fernand Vanhemelryck**, emeritus professor KUBrussel
- 11u55 Intermezzo: 't Creatief complot
- 12u05 Middagmaal in de Spiegelzaal van het Brussels Parlement
- 14u00 Rondleiding 'Een crimineel verhaal' in de Brusselse binnenstad of geleid bezoek aan Justitiepaleis
- 16u30 Slotzitting in de Spiegelzaal van het Brussels Parlement met uitreiking van het Jozef Weyns-eremerk en het Joachim Beuckelaer-eremerk, gevolgd door receptie

Presentatie: Eva Van Hoye, coördinator Heemkunde Vlaanderen

Werkwinkels, cursussen en studiedagen: najaar 2010

Het najaar van 2010 is gevuld met verschillende interessante vormen. Ben je geïnteresseerd, schrijf dan tijdig in. Voor sommige cursussen kunnen we nog geen data geven. Hou daarom zeker onze elektronische nieuwsbrief en uw brievenbus in het oog voor meer informatie.

Rekruteren van vrijwilligers

Wat: cursus 'Rekruteren van vrijwilligers'
Wanneer: najaar 2010
Waar: in de provincies Antwerpen en Vlaams-Brabant

Hoe kan ik nieuwe vrijwilligers rekruteren voor mijn erfgoedvereniging? Hoe kan mijn bestuur verjongen? Waar moet ik hierbij op letten? Hoe moet ik een goed medewerkersbeleid voeren zodat de nieuwe vrijwilligers blijven komen?

Lessenreeks erfgoededucatie

Wat: 3 cursusavonden
Wanneer: najaar 2010
Waar: in provincie Limburg

Deze cursus richt zich op lokale erfgoedmedewerkers om hen op een laagdrempelige manier in te leiden in erfgoededucatie voor de lagere scholen. Hoe maak je je lokale erfgoedcollectie aantrekkelijk voor de lagere scholen? Waarmee moet je rekening houden bij het ontwikkelen van een uitdagend en aantrekkelijk aanbod voor kinderen uit de lagere school? Welke verschillende stadia in de ontwikkeling van een kind zijn hierbij belangrijk? Met welke didactische principes moet ik rekening houden? Hoe kan ik inspelen op wat de kinderen op school leren? Hoe leren kinderen in een erfgoedomgeving? Hoe ga je praktisch te werk? Verspreid over drie cursusavonden word je ingewijd in deze materie.

Hoe schrijf ik een historische tekst?

Wat: 4 cursusavonden
Wanneer: najaar 2010
Waar: in de provincies Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen (in 2011 in andere provincies)

Hoe schrijf je als niet-historicus een deftig leesbaar historisch artikel?

Hoe zoek en definieer je een interessant onderzoeksonderwerp? Hoe zoek je informatie in literatuur, archieven en andere bronnen? Hoe formuleer je je onderzoeksresultaten in een interessant geschreven artikel? Waar zoek je illustratiemateriaal? Mag je alles publiceren? Welke publicatiemogelijkheden zijn er? Dit alles wordt stap voor stap door ervaren lesgevers uit de doeken gedaan.

Digitaliseren en digitaal archiveren

Wat: cursus rond digitaliseren en digitaal archiveren
Wanneer: najaar 2010
Waar: in iedere provincie

Deelnemers leren hoe ze hun digitale en gedigitaliseerde documenten op een duurzame en bruikbare wijze moeten beheren.

De aandachtspunten bij het archiveren van digitale documenten worden besproken: welke infrastructuur en welke instrumenten kunnen gebruikt worden? Hoe kan alles praktisch worden uitgewerkt? Op basis van praktijkvoorbeelden kunnen deelnemers kennismaken met digitale archivering. Er wordt uitgegaan van instellingen met een beperkt budget en met een alledaagse ICT-infrastructuur.

Aan de slag met archief en documentatie. Cursusreeks over archief- en documentatiebeheer voor de lokale erfgoedhouder. Overpelt 2010

Cursus 1: Inleiding tot archief- en documentatiebeheer en ontsluiting van je collectie

Spreker: Carine Goossens (Gemeentearchivaris Beveren, archivaris Archief de Bergeyck, bestuurslid van de Hertogelijke Heemkundige Kring Het land van Beveren vzw)

In de eerste cursus word je binnengeleid in de wereld van archief- en documentatiebeheer. Wat is het verschil tussen archief en documentatie? Hoe begin je aan een inventarisatie? Mag je bepaalde documenten weggooien? Op deze vragen en nog vele andere, krijg je in deze cursus een antwoord.

Cursus 2: Collectiebeheer

Spreker: Dirk Van Duyse (Adjunct-bibliothecaris Erfgoedbibliotheek Conscience)

Wie archief of documentatie bezit, beseft ten volle dat daarin veel tijd en energie geïnvesteerd moet worden. Een efficiënt beheer ervan kan je veel vooruit helpen. Hoe maak je een catalogus van je bibliotheek. Wat doe je met een schenking? Waar moet je rekening mee houden als de collectie opengesteld wordt voor het publiek? Ben je bezig met het beheren van je collectie maar weet je niet zeker hoe dit aan te pakken, dan helpt deze cursus, aan de hand van enkele praktijkvoorbeelden, je op weg.

Cursus 3: Bewaring van archief en documentatie

Spreker: Leon Smets (Stafmedewerker FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw, specialisatie behoud en beheer met als aandachtsgebied de materiële zorg voor ons erfgoed)

Als erfgoedhouder probeer je een collectie zo goed en zo lang mogelijk te bewaren. Jammer genoeg zijn er heel wat factoren die schade kunnen berokkenen. Denk maar aan insecten, schimmels of brand. Hoe beperk je zoveel mogelijk het risico tot schade aan je collectie? Wat doe je bij waterschade? Waarop moet je letten als je foto's bewaart? Wat is de optimale temperatuur en vochtigheidsgraad? Deze cursus biedt je een praktische handleiding bij al je bewaringsproblemen.

Cursus 4: Digitalisering en het opzetten van een beeldbank (deel 1 en deel 2)

Spreker: Tijl Vereenoghe (Consulent Heemkunde Vlaanderen) en Jeroen Poppe (Stafmedewerker FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw)

Heel wat erfgoedverenigingen en erfgoedvrijwilligers zijn geïnteresseerd in digitalisering van hun documentaire collectie. Maar hoe begin je aan zo'n digitaliseringsproject? Welke apparatuur heb je nodig? Hoe sla je het best digitale bestanden op? Hoe moet je foto's scannen? Kan je wat hulp gebruiken bij het digitaliseren van je collectie, dan is de basiscursus iets voor jou. Ben je al thuis in de wereld van het digitaliseren en heb je behoefte aan meer gespecialiseerde informatie (kleurprofielen, soorten scanners, digitaliseren van geluid, ...), schrijf je dan in voor de cursus voor gevorderden.

Cursus 5: Wetgeving en subsidieregeling

Sprekers: Herman van Isterdael (Hoofd van de afdeling Vlaams Brabant Rijksarchief te Leuven) en Daphné Maes (Consulent Heemkunde Vlaanderen)

Rond archieven en documentatie bestaat er een web aan wettelijke regels en specifieke reglementen. De juridische kant van het archiefbeheer is voor vele erfgoedvrijwilligers een grote onbekende. Welke documenten mag je bijhouden? Wanneer moet je rekening houden met auteursrecht? Er is een nieuwe archiefwet maar wat is daar nu belangrijk aan? In deze cursus is er ook aandacht voor subsidieregelingen en mogelijke subsidiekanalen.

Voor wie is de cursus?

De cursus is er voor iedereen met een collectie lokaal erfgoed (lokale musea, lokale documentatiecentra, heemkringen of andere erfgoedverenigingen, particulieren met erfgoedcollecties, ...).

Locatie en data

De cursusreeks wordt georganiseerd in Overpelt in samenwerking met het Genootschap voor Geschiedenis en Volkskunde Overpelt. De cursussen zullen plaatsvinden van 19u30 tot 22u30 in het Cultureel Centrum Palette, Jeugdlaan 2, 3900 Overpelt.

Cursus 1: ma 4 oktober 2010

Cursus 2: woe 13 oktober 2010

Cursus 3: ma 18 oktober 2010

Cursus 4 (deel 1): ma 25 oktober 2010

Cursus 4 (deel 2): ma 8 november 2010

Cursus 5: ma 15 november 2010

Inschrijven?

Inschrijven kan via het inschrijvingsformulier op www.heemkunde-vlaanderen.be. Voor meer informatie kan je

terecht bij Elke Verhoeven op elke.verhoeven@heemkunde-vlaanderen.be of op 015 20 51 74.

Deelnemen kost 8 euro per cursus of 20 euro voor de volledige reeks. Inschrijven is verplicht. Bij het inschrijvingsgeld hoort cursusmateriaal en de publicatie 'Aan de slag met archief en documentatie. Handleiding voor de lokale erfgoedhouder.' Na bevestiging van je inschrijving mag je het totale bedrag overschrijven op 068-2218590-33 met als vermelding 'Vorming archief en documentatie'.

Deze vormingsreeks vindt plaats in navolging van het project Pro Memorie.

Werkwinkel registratie in Archiefbank van heemkundige collecties

Wie naar een bepaald archief op zoek is, weet vaak niet waar die zoektocht te beginnen.

Daarom is er Archiefbank Vlaanderen, een online databank met gegevens over private archieven. In deze "gouden gids" vind je gegevens m.n. archieven van personen, families en organisaties. Archiefbank toont niet de archiefdocumenten zelf, maar wel de weg ernaar toe. In deze "gouden gids" vind je gegevens over de bewaarplaats van de archieven alsook informatie over de inhoud, de raadpleegbaarheid en de toegang tot de archieven.

Omdat veel heemkundige kringen unieke en interessante archieven en verzamelingen in huis hebben, organiseert Heemkunde Vlaanderen een werkwinkel om ook dit erfgoed in Archiefbank te registreren. De werkwinkel start met een aantal basisprincipes rond archiefzorg. Vervolgens staat een praktische invoeropleiding in de databank op het programma. Hiervoor voorziet Heemkunde Vlaanderen een lokaal met voor elke deelnemer een computer en internet. Heb je al een overzicht van je archieven en/of collecties, breng deze dan zeker mee.

Praktisch

Lesgevers van Archiefbank Vlaanderen: Michel Vermote, Jeroen Buysse, Sophie Gyselinck en Katrien Weyns
Tijdstip: 19.30 - 21.30 uur (uitgezonderd Leuven: 19u-21u)

Locaties en data:

Oudenaarde: woensdag 22 september 2010
Syntra campus Oudenaarde, De Bruwaan 1,
9700 Oudenaarde

Asse: woensdag 29 september 2010
Syntra campus Asse, Z.5 Mollem 20,
1730 Asse

Tongeren: donderdag 30 september 2010
Syntra campus Tongeren, Overhaamlaan 11,
3700 Tongeren

Leuven: woensdag 6 oktober 2010
Syntra campus Leuven, Geldenaaksebaan 327, 3
001 Leuven

Roeselare: maandag 11 oktober 2010
Syntra campus Roeselaere,
Oostnieuwkerksesteenweg 111, 8800 Roeselaere

Veurne: donderdag 21 oktober 2010
Syntra campus Veurne, Sint-Idesbaldusstraat 2,
8630 Veurne

Gent: donderdag 28 oktober 2010
Syntra campus Gent, Autoweg-Zuid 3,
9051 Gent

Neerpelt: maandag 22 november 2010
Syntra campus Neerpelt, Hoekstraat 50,
3910 Neerpelt

Inschrijven: Deelnemen is gratis (inclusief lesmap en drankje). Vooraf inschrijven is verplicht. Inschrijven kan via het inschrijvingsformulier op www.heemkunde-vlaanderen.be. Voor meer informatie over de cursus kan je terecht bij Elke Verhoeven: elke.verhoeven@heemkunde-vlaanderen.be, tel: 015 20 51 74. Voor meer informatie over Archiefbank: www.archiefbank.be.

Deze werkwinkel is een samenwerking van Archiefbank Vlaanderen en Heemkunde Vlaanderen.

Europese erfgoedvrijwilligers komen opnieuw samen in Mechelen

Op 5 en 6 juli zullen vertegenwoordigers van erfgoedorganisaties uit heel Europa elkaar opnieuw ontmoeten in Mechelen. Aanleiding is een tweede conferentie over erfgoedzorg en actief burgerschap, die plaatsvindt in het erfgoedcentrum Lamot. Het centrale thema van de conferentie is de rol die vrijwilligers (kunnen) spelen om het erfgoed in Europa te bewaren en over te dragen aan latere generaties. Daarbij gaat het niet enkel over monumenten, maar ook over immateriële vormen van erfgoed, zoals verhalen en tradities.

De conferentie vormt meteen het eindpunt van een internationaal erfgoedtraject waarin Heemkunde Vlaanderen samen met enkele andere Vlaamse en Europese partners een voortrekkersrol speelde. In 2009 werd al een Europese conferentie georganiseerd, waarbij hoofdzakelijk werd gefocust op praktijkvoorbeelden uit heel Europa. Dit jaar zullen de deelnemers vooral met elkaar in discussie gaan over welke rol is weggelegd voor de vrijwilligers

in de erfgoedsector. Dit zal gebeuren aan de hand van workshops rond verschillende thema's. De bedoeling is dat deze discussies zullen uitmonden in een echte 'verklaring', waarmee de Europese vrijwilligers hun noden en verwachtingen duidelijk maken.

De conferentie wordt mogelijk gemaakt door financiële steun van de Europese Commissie en de Vlaamse overheid. Ook het Erfgoedcentrum Lamot en de stad Mechelen steunen het initiatief. De timing van het evenement is bijzonder interessant. Niet alleen neemt ons land in de tweede helft van 2010 het EU-voorzitterschap waar, ook is men volop bezig met de ratificatie van de Europese conventie van Faro over de waarde van erfgoed voor de samenleving. Bovendien is 2011 het internationale Jaar van de Vrijwilliger.

Meer informatie op www.heritageorganisations.eu

CIVIL SOCIETY AND HERITAGE 2010
 european conference on voluntary organisations
 active in the field of heritage

JULY 5-6, 2010
 MECHELEN (BELGIUM)

www.heritageorganisations.eu

Education and Culture DG
 'Europe for Citizens' Programme

WWW.LAMOT-MECHELEN.BE

With the support of
 the Flemish authorities

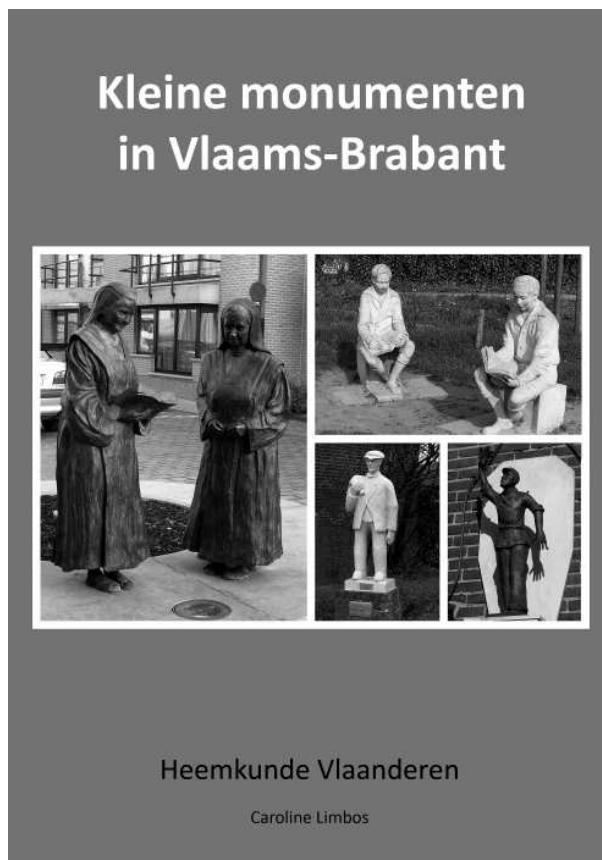
Kleine monumenten in Vlaams-Brabant

Op 24 april werd in Vilvoorde het nieuwe boek **'Kleine monumenten in Vlaams-Brabant'** voorgesteld, een uitgave van Heemkunde Vlaanderen en Heemkunde Vlaams-Brabant.

294 kleine monumenten uit ruim 50 Vlaams-Brabantse gemeenten worden in deze publicatie samengebracht. Het echte verhaal van steden en dorpen in een rijk geschakeerd landschap van vreugde en verdriet, geluk en tegenspoed, geleerden en dorpsfilosofen, behoeftigen en weldoeners, industriëlen en fabrieksmeisjes... Elk monument herleeft in een foto en een aangepaste beschrijving.

Achteraan in het boek zijn vier handige registers opgenomen, waardoor een optimale toegankelijkheid wordt bereikt: register op deelgemeente, op ontwerper-kunstenaar, op persoon aan wie het monument is opgedragen, en op trefwoord. Kortom, dit kijk- en leesboek is een uniek naslagwerk, een ware bron van kennis.

- De publicatie telt 188 pagina's (formaat: 21 x 29,7 cm – A4). Harde kaft.
- Redactie en fotografie: Caroline Limbos
- ISBN-nummer: 9781616277697
- Het boek is in twee versies te bestellen via print-on-demand uitgeverij Unibook.com:
 - o Volledig in kleur: 48,53 euro
 - o Zwart-wit: 19,55 euro

Rijksarchief organiseert kampioenschap oud schrift

Vele onderzoekers kennen uit eigen ervaring de voldoening om teksten van lang geleden te ontcijferen. Het gaat niet zonder moeite, het vraagt volharding en zelfs een gezonde dosis koppigheid, maar de historische sensatie is weergaloos. Hoe goed ben jij in het lezen van oud schrift? Dat kun je nu testen in het open kampioenschap 'oud schrift lezen', een online-wedstrijd ingericht door het Rijksarchief Leuven.

Je moet geen bolleboos in de paleografie zijn om mee te doen. Deze wedstrijd richt zich uitdrukkelijk tot amateurs. Professionelen zoals archivariissen en historici kunnen niet deelnemen. Op die manier wil men de kennis van het oude schrift bij het brede publiek promoten en degenen die hierin bedreven zijn, even in het zonnetje zetten. Gun jezelf wat prettige historische hersengymnastiek.

Je vindt de opgave op de website van het Rijksarchief. Tot 31 augustus kan je je oplossing mailen naar paleografie@arch.be. Achteraf krijg je de correcte transcriptie om jouw versie te controleren.

Half september krijgen de beste kandidaten een uitnodiging om deel te nemen aan de finale op 9 oktober 2010, in het Rijksarchief in Leuven. De finalisten krijgen dan een uur de tijd om een aantal Nederlandstalige (fragmenten van) teksten te lezen. De verbetering, de bekendmaking van de resultaten en de prijsuitreiking gebeuren nog dezelfde dag. Intussen krijgen de finalisten een VIP-bezoek aan het nagelnieuwe Rijksarchief te Leuven aangeboden.

Opgave: http://arch.arch.be/content/view/846/212/lang.nl_BE/

Heb je vragen over je werking?

Stel ze aan de consultants van Heemkunde Vlaanderen!

Heeft je vereniging nood aan nieuwe ideeën? Wil je advies over de registratie van je museale of documentaire collectie? Zoek je verjonging? Heb je een probleem binnen de werking van je heemkundige kring? Wil je raad over het opzetten van een project? Wil je nagaan hoe je beter kan communiceren om aldus meer leden te winnen? Wil je zelf een toffe website voor je heemkring maken? Wil je een duidelijke visie en doelstelling ontwikkelen voor je vereniging? Heb je vragen over de nieuwe vzw-wetgeving en de daaruit voortvloeiende boekhoudkundige verplichtingen? Ideeën nodig voor presentaties van je collectie lokaal erfgoed? Zoek je nieuwe inhoudelijke actieterreinen?

Voor een antwoord op al deze vragen, en nog veel meer, kan je contact opnemen met de consultants van Heemkunde Vlaanderen vzw. De drie consultants van Heemkunde Vlaanderen vzw staan klaar om je te helpen. Je kan ook steeds, mits afspraak uiteraard, een beroep doen op de consultants om ter plaatse een bezoek te komen afleggen. Voor een aantal zaken kan zelfs een begeleidingstraject met de lokale kring worden opgestart. Mogelijkheden van begeleidingstrajecten zijn vb. visieontwikkeling, verzamelbeleid, inventarisatie en registratie, digitaal archiveren, presentatie, erfgoededucatie, vrijwilligersmanagement, mondelinge geschiedenis, ... Voor plaatsbezoeken en alle vragen kan je terecht bij:

Consultanten Heemkunde Vlaanderen, tel.: 015/20 51 74, consultanten@heemkunde-vlaanderen.be

Heb je vragen over je collectie?

Kijk eens op www.helpdesklokaalerfgoed.be!

Iedereen kan met vragen over lokaal erfgoed terecht op www.helpdesklokaalerfgoed.be. Of het nu gaat over voorwerpen, documenten, archieven, mondelinge getuigenissen of audiovisueel materiaal: de website is het adres waar alle instanties, organisaties of individuen met een collectie lokaal erfgoed hun vragen kunnen stellen. Het principe van de website is eenvoudig: je typt je vraag in op een speciaal formulier. Per mail krijg je het antwoord toegestuurd. Voor het antwoord doen we een beroep op een specialist terzake.

Op de site vind je tevens een veelgestelde vragen rubriek, met o.a. vragen als: Wat doe ik als iemand mij een voorwerp aanbiedt? Hoe maak ik een inventaris van een archief? Wat doe ik bij waterschade aan mijn collectie voorwerpen? Het antwoord op deze vragen vind je dan terug op de veelgestelde vragen rubriek. Je vindt er veel concrete informatie en eenvoudige tips om je collectie optimaal te beheren.

De helpdesk lokaal erfgoed is een realisatie van een groot samenwerkingsverband, waartoe ook Heemkunde Vlaanderen behoort. De helpdesk lokaal erfgoed wordt financieel ondersteund door de Vlaamse Gemeenschap.

Surf nu nog naar www.helpdesklokaalerfgoed.be en stel er al je vragen over lokaal erfgoed!

Zoek je een spreker voor je activiteit?

Kijk eens op www.sprekerslijst.be

Ben je op zoek naar een geschikte spreker voor een lezing voor uw vereniging? Ga dan eens kijken op www.sprekerslijst.be om te zien welke spreekbeurten aangeboden worden. Van 'Oorsprong en gebruiken van feesten', 'Roversbenden in Vlaanderen' en 'Oorsprong en betekenis van onze familienamen', over 'Seizoensarbeiders', 'De vrouw in de Middeleeuwen' en 'Volksgeloof' tot 'Industrieel erfgoed': dit is maar een kleine greep uit wat je kan terugvinden op de sprekerslijst! Neem daarom een kijkje op de website www.sprekerslijst.be!

Op initiatief van Heemkunde Vlaanderen hebben de koepelverenigingen van het volksculturele veld de krachten gebundeld om deze sprekerslijst op het web uit te werken.

Heb je een interessant volkscultureel onderwerp onderzocht en wil je optreden als spreker? Via daphne.maes@heemkunde-vlaanderen.be kan je jezelf kandidaat stellen.

Excursie: Linies in het landschap

Samen met de provinciale commissies Noord-Brabant en Zeeland van [Bond Heemschut](#) organiseert Heemkunde Vlaanderen op **zondag 22 augustus 2010** een grensoverschrijdende excursie rond de Brabantse en Staats-Spaanse verdedigingslinies in Noord-Brabant (NL), het Waasland (B) en Zeeland (NL).

Programma

- 9.30 uur: vertrek met de bus aan station Bergen op Zoom. Na een rondrit door de stad volgt een bezoek aan de Brabantse waterlinie met de forten Pinsen en Roovere, waar herstelwerkzaamheden in uitvoering zijn
- 12.00 uur: lunch en presentatie van de waterlinie in of nabij Bergen op Zoom
- 13.00 uur: busrit via de Brabantse Wal – Landgoed Mattemburgh (Woensdrecht) en Fort Lillo (Antwerpen)

- 13.45 uur: kort bezoek aan Fort Liefkenshoek in Kallo (Beveren) en het Stropersbos in Kemzeke (Stekene)
- 15.30 uur: aankomst in Hulst met stadswandeling, presentatie en afsluiting
- 17.00 uur: terugkeer per bus naar station Bergen op Zoom

Deelnemen

Deze excursie is in de eerste plaats gericht op leden van heemkundige kringen. Inschrijven kan **tot 30 juli** via info@heemkunde-vlaanderen.be of 015/20.51.74. Deelname aan de excursie kost 40 euro per persoon. Twee weken voor de excursie volgt een bevestiging met het definitieve programma.

Katernen van de Binnenkrant

Een lokale erfgoedvereniging beheren en/of een lokale erfgoedcollectie bewaren is een belangrijke opdracht. Je zorgt er immers voor dat getuigenissen van vroeger en nu bewaard blijven. Mensen van nu en later kunnen zo leren hoe men in je regio woonde, leefde en werkte. Het is vaak echter ook een hele opdracht. Om jullie bij te staan verschijnen in de katernen van de Binnenkrant bijdragen met tips voor het beheer van een lokale erfgoedvereniging en de ontsluiting van lokaal erfgoed. In deze Binnenkrant zitten er twee katernen: één over Archiefbank Vlaanderen en één over het inrichten van vitrines met een beperkt budget.

Archiefbank Vlaanderen **www.archiefbank.be** **een instrument voor** **heemkundige collecties**

ARCHIEFBANK VOORGESTELD

Archiefbank Vlaanderen realiseert een duurzaam register van private archieven en erfgoedcollecties in Vlaanderen. Archiefbank is als het ware een “gouden gids” van het Vlaamse private archiefwezen en leidt onderzoekers op een eenvoudige manier naar interessante bronnen. De bedoeling is dat deze website de rijkdom van het Vlaams archivalisch erfgoed beter zichtbaar maakt en bijdraagt tot zijn bescherming en zijn wetenschappelijke waardering. Het beheer en de ontwikkeling van Archiefbank zijn in 2002 door de Vlaamse Gemeenschap toevertrouwd aan vier erkende privaatrechtelijke archiefcentra, m.n. ADVN, Amsab-Instituut voor Sociale Geschiedenis, KADOC-K.U.Leuven en Liberaal Archief.

De publiekrechtelijke archieven in Vlaanderen worden beschermd door de Archiefwet van 1955. Voor private archieven, nochtans een groot onderdeel van het historisch cultureel erfgoed, bestaat geen vangnet. Zij worden vaak uit het oog verloren naarmate ze worden overgeërfd, komen op de commerciële markt terecht of verdwijnen naar het buitenland. Een systematische registratie is noodzakelijk om een totaalbeeld te krijgen van deze private archieven. Zo'n overzicht als Archiefbank is een eerste stap in de richting van meer bescherming en behoud van dit waardevolle Vlaamse erfgoed. Verder geeft Archiefbank Vlaanderen advies aan organisaties en personen over hun archiefbeheer.

Wat is een archief?

- Een archief of archiefbestand is een geheel van documenten die ontvangen of opgemaakt zijn door een persoon, groep personen of organisatie vanuit zijn activiteiten en taken.
- Een archiefstuk kan elke vorm aannemen: filmrol, verslagboek, brief, nota, dia, brochure, katebelletje, personeelsfiche, affiche, ledenlijst, kasboek, fotoalbum, enz.
- Een archief krijgt de naam van zijn archiefvormer.
Voorbeelden:
Archief van de Volksunie, afdeling Sint-Niklaas
Archief van Briek Schotte
Archief van de fanfare Sint-Cecilia, Ronse
Archief van de Koninklijke Beiaardschool 'Jef Denyn'
Archief van het bouwstoffenbedrijf Vermeire
Archief van Heemkundige Kring de Semse

Wat is een privaat archief dan?

- Het archief is gevormd door *personen, families, organisaties, verenigingen, partijen, bedrijven of privaatrechtelijke instellingen*
- Het is te onderscheiden van *publiekrechtelijke of openbare archieven* die afkomstig zijn van publiekrechtelijke instanties zoals de archieven van steden en gemeenten, federale en Vlaamse overheidsinstellingen, gerechtelijke instellingen en kerkfabrieken.

DE VOORDELEN VAN SAMENWERKING

Archiefbank is een open samenwerkingsverband waarbij zoveel mogelijk partners worden betrokken. Het streeft naar een nauwe samenwerking met alle betrokkenen, onder meer de Vlaamse archiefinstellingen, de bibliotheken en musea, de academische wereld, de volkskundige en genealogische verenigingen, de koepelorganisaties uit de erfgoedsector en het brede publiek. Iedereen die begaan is met het archivalisch erfgoed in Vlaanderen kan participeren aan Archiefbank. De databank verzamelt niet louter gegevens over bestanden die reeds veilig zijn opgeslagen (bv. zoals in het Rijksarchief). Ook personen en instanties die hun archief thuis zelf bewaren, kunnen het laten registreren. Evenzeer lokale erfgoedhouders zoals heemkundige kringen worden uitgenodigd.

Archiefbank registreert archief in de ruime zin, waardoor ook de heemkundige bestanden, waar de grens tussen documentatie en archief soms moeilijk te trekken is, opgenomen kunnen worden. Naast de gewone "papieren" archieven worden ook bibliotheekmateriaal, documentaire collecties en objecten opgelijst. Archiefbank biedt daarentegen geen instrument om museale objecten of collecties en archieven op stukniveau te registreren.

Wat is GEEN archief?

- **Publicaties** zijn geen archief en horen thuis in een bibliotheek.
Bv. boeken, tijdschriften, kranten, nieuwsbrieven
- **Documentatie** zijn stukken die niet voortvloeien uit de activiteiten, taken of rechten van de archiefvormer
bv. in het *archief* van een heemkundige kring: een folder van de GB, een affiche uit een andere regio.
Indien documentatie verzameld en samengebracht wordt, spreken we van een documentatiecollectie.
- **Een collectie** is een geheel van documenten dat met een welbepaald doel door een persoon of instelling is *verzameld*. De documenten vloeien niet voort uit de activiteiten of taak van de archiefvormer. Collecties moeten als documentaire eenheid herkenbaar blijven. Zij dragen een thematische naam, niet de naam van de archiefvormer.
Voorbeelden:
Collectie bidprentjes
Collectie biografische dossiers
Affichescollectie van het Vlaams Theater Instituut
Verzameling interviews

Archiefbank wenst heel nadrukkelijk de heemkundige sector bij het project te betrekken. In de schoot van vele heemkundige kringen worden immers vaak unieke en belangwekkende collecties bewaard die op dit ogenblik onvoldoende of niet bekend zijn. Zo zou een onderzoeker die belangstelling heeft voor politici in een bepaalde provincie, zeer nuttig gebruik kunnen maken van de rijke biografische informatie die in lokale kringen wordt bewaard. Een onderzoeker naar de huisnijverheid in een bepaalde sector, zoals de sigarenindustrie, zou kunnen terugvallen op informatie daarover in de heemkundige collecties. Of een geïnteresseerde in de ideologische oorsprong van fanfares en harmonieën zou via Archiefbank een prima beeld krijgen van die heemkundige kringen waar hij voor dit onderwerp terecht kan. Uiteraard is Archiefbank ook een instrument in het onderzoek van een heemkundige.

Welke heemkundige kringen registreerden zich reeds in Archiefbank Vlaanderen?

West-Vlaanderen:

Heemkring Wibilinga, Moorsele

Oost-Vlaanderen:

Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis Dr. Maurits Gysseling vzw Sint-Amandsberg
Geschied- en heemkundige kring Zulte - Aend Leye Uyt eenen stronck, Zulte

Antwerpen:

In 2005 werden alle heemkundige kringen geregistreerd in kader van het "Project inventarisatie en registratie van documentair erfgoed bij lokale erfgoedhouders in de provincie Antwerpen".

Vlaams-Brabant:

Heemkundige Kring Vlierbeek
Oudheidkundige Kring Neder-over-Heembeek
Koninklijke Heemkundige Kring Sint-Hubertus, Tervuren-Leefdaal
Museumcommissie van het Museum voor Heemkunde en Folklore, Aarschot
Heemkring de Semse

Limburg:

Heemkundekring Rosmeer
Geschied- en Heemkundige Kring Landen
Bilisium, Heemkundekring Bilzen
Documentatiecentrum dr. M. Bussels/Geschied- en Heemkundige Kring 'De Goede Stede' Hamont-Achel
Documentatiecentrum Geschied- en heemkundige kring Kinrooi
Heemkundig documentatiecentrum As

Heemkundige kringen kunnen dus een wezenlijke bijdrage leveren aan Archiefbank Vlaanderen. Tegelijk is het een unieke kans om het eigen erfgoed in de kijker te stellen en verborgen schatten een tweede leven te geven. Het is ook een eerste stap in het ontsluiten van het erfgoed door er een algemeen overzicht of korte inhoud van te maken. Hoe meer heemkringen registreren in Archiefbank, hoe meer er zullen volgen.

INHOUD VAN REGISTRATIE IN ARCHIEFBANK

Soms weten verenigingen niet wat registratie juist inhoudt. Er is dan vaak nog onbegrip en wantrouwen. Volgende veel voorkomende vragen en bijhorende antwoorden moeten verduidelijken wat wel en niet gebeurt bij de registratie van archief.

“Is het niet de bedoeling van Archiefbank om alle archief ergens fysiek te centraliseren?”

- Neen, het archief blijft in de huidige bewaarplaats.

“Trekken we geen dieven aan als we bekend maken welke schatten we beheren?”

- Gedurende de 5 jaar dat de databank al online is, werd nog nooit zo'n geval gemeld bij Archiefbank. De kring dient er sowieso voor te zorgen dat zijn erfgoed voldoende beveiligd is.

“Zullen bepaalde collecties die niet helemaal rechtmatig in de schoot van heemkundige kringen worden bewaard niet worden ‘aangeslagen’?”

- Iedere kring beslist zelf welke gegevens gezien mogen worden. Archiefbank bewaart zelf geen archieven en kan zich dan ook niets ‘toe-eigenen’.

“Ons archief is nog niet geordend of geïnventariseerd. Kunnen we dan wel registreren?”

- Ja. In Archiefbank worden enkel gegevens genoteerd op een hoog, algemeen niveau. U dient enkel een korte inhoud op te maken van alle aanwezige erfgoed. Hiervoor moeten uw archief en collectie niet geordend zijn. Zo'n lijst kan zelfs het vertrekpunt zijn om later alles te ordenen en stuksgewijs te beschrijven.

“Er wordt dus een inventaris van ons archief gemaakt per stuk?”

- Neen, Archiefbank noteert alleen een algemeen overzicht van de inhoud. Er wordt geen beschrijving op stukniveau, maar eerder op reeks- of collectieniveau opgenomen. Archiefbank is dus geen inventarisatieprogramma. Wel kunnen eventueel automatische links gelegd worden naar de website waar alles op stukniveau beschreven is.

Uit ervaring weten we dat heemkundige kringen waardevolle, maar zeer diverse en gemengde collecties beheren. Daardoor kan het uitgangspunt van Archiefbank – één digitale steekkaart per archief – niet worden gehandhaafd. We kozen er dan ook voor om niet per archief, maar per heemkundige kring één globale steekkaart te maken in Archiefbank, voor de volledige collectie dus. In die ene steekkaart worden zowel archieven, genealogische en iconografisch materiaal als bibliotheken en zelfs voorwerpen, globaal beschreven. De beschrijving gebeurt volgens een min of meer vast stramien.

Bij de registratie van een archief of een collectie wordt een archiefsteekkaart en een bewaarplaatssteekkaart opgemaakt. De archiefsteekkaart is opgebouwd volgens de internationale ISAD(G)-standaard. De steekkaart biedt informatie over het archief. Naast de inhoud van het archief of de col-

(vervolg op p. 19)

Wat staat er in de kast?

Over het inrichten van vitrines met een beperkt budget

Kleine, lokale musea zijn vaak gezellig en hebben een specifieke, aangename sfeer. Toch kan zo'n museum ook een overhoop van veel voorwerpen in een beperkte ruimte zijn. De meest kostbare voorwerpen en de zaken die niet aangeraakt mogen worden, verdwijnen al snel in een vitrinekast. Dat is handig natuurlijk, er kan veel minder stof aan en bezoekers gaan ervan uit dat er in de vitrinekast bijzondere dingen verborgen zitten. Hun ogen glijden automatisch over het glas maar blijven ze op de 'juiste' zaken hangen? Dat is iets wat je met een goede inrichting kan bereiken. Hoe tover je een vitrine om zodat het belangrijkste voorwerp voldoende opvalt? Wat moet je doen om het mooiste voorwerp tot zijn volle recht te laten uitkomen? Er bestaan een aantal praktische richtlijnen en trucjes. Het is mogelijk dat je ze al kent of gebruikt zonder erbij stil te staan maar het kan nooit kwaad om ze ook opgelijst bij de hand te hebben.

1. De vitrinekast: aankopen of zelf bouwen

Het begint bij de keuze van de vitrinekast zelf. Tentoonstellingskasten zijn duur. De gepaste vitrinekast kunnen aankopen is dan ook een luxe die voor vele kleine musea niet is weggelegd. Een tussenoplossing is het overkopen van oude vitrinekasten van andere musea of van grotere tentoonstellingen. Nog een optie is het bovenhalen van je gereedschapskist en je kasten zelf maken.

Als je werkt met gekregen of overgekochte vitrinekasten dan is de kans groot dat ze technisch in orde zijn en de bouwers een weloverwogen materiaalkeuze hebben gemaakt. Steek je zelf de handen uit de mouwen, dan kan de juiste keuze van het materiaal helpen om je collectie langer te bewaren.

Houten vitrinekasten geven je museum een warme uitstraling, iets waar kleine musea graag de voorkeur aan geven. Probeer daarom een houtsoort te gebruiken met een laag gehalte vrij zuur: mahonie, meranti, vuren, berk en grenen. Werk je met plaatmaterialen zoals triplex, spaanplaat of MDF dan moet je rekening houden met een uitstoot van zure dampen en formaldehyde. Dit kan je beperken door het geheel te lakken of te verven. Laat de geverfde kast goed en lang drogen voor je er iets in plaatst want naast het evidente risico van verf die nog nat is geeft verf zelf ook een kwalijke uitstoot.

Metalen kasten kennen geen uitwaseming van schadelijke stoffen. Ze moeten echter met de juiste verf geschilderd zijn omdat anders het gevaar van corrosie te groot is. Daarnaast beschermt metaal niet of nauwelijks tegen klimaatwisselingen terwijl hout wel een goede buffer vormt.

Het volgende waar je rekening mee moet houden is de verlichting. Regelmatig vind je vitrinekasten terug waarin lampen zijn ingebouwd of waarbij de lampen op en net boven de kast staan gemonteerd. Deze verlichting kan sfeer scheppen, een voorwerp in de kast laten opvallen en het verhoogt natuurlijk ook de zichtbaarheid. Maar ook hier zijn nadelen aan verbonden. De lampen kunnen schadelijk zijn door UV-straling en infrarode straling. Gevolg: voorwerpen bleken af en het klimaat in de kast warmt op. De keuze van je verlichting hangt daarom af van de gevoeligheid van de voorwerpen die je erin wil leggen. Haal gloeilampen of fluorescentielampen met een uv-straling van ongeveer 75 mi-

crowatt per lumen in huis om minder UV-straling te hebben of opteer voor tl-lampen om de warmtetoename te beperken. Lampen in een vitrinekast zijn geen noodzaak!

Bij het opbouwen van een vitrinekast hoef je niet steeds van nul te beginnen. Je kan een bestaande eenvoudige kast ombouwen tot iets waar je voorwerpen in kan tentoonstellen. Soms heeft het zelfs voordelen. Een typische ladenkast kan je zo veranderen dat het een ontdekkingskast wordt: voorzie de laden van een glazen of plexi deksel en je hebt een kast waar mensen naar hartelust in kunnen snuisteren zonder dat ze schade toebrengen aan de voorwerpen. Let wel op de verankering van de voorwerpen of het vlot bewegen van de schuiven: een vastzittende lade verhindert een aangenaam museumbezoek en rammelt je collectie dooreen.

Ladenkast afgedekt met plexi.

Deze vitrinekast gaat naadloos over in de omgeving.

Zelfgemaakte vitrinekasten kunnen originele vormen aannemen.

2. Het juiste voorwerp in de juiste vitrine

Door de juiste vitrinekast bij het juiste voorwerp te gebruiken, krijg je een behoorlijke meerwaarde. Zelfs al ben je voor je presentatie aangewezen op oude en niet bij elkaar passende kasten, dan nog moet je proberen in te schatten welke kast een bepaald voorwerp of groep voorwerpen het meest flatteert. Een kast op buikhoogte kan goed gebruikt worden om papier, boeken of andere zaken waar je van dichtbij naar wil kijken, tentoon te stellen. Een lange, smalle kast is perfect bruikbaar voor het onder elkaar tonen van solitaire, grotere voorwerpen. Een opstelling die je langs alle kanten kan bewonderen, stel je op in de kast met de meeste zichtbaarheid (liefst volledig bestaand uit glas). Zo zijn er tal van mogelijkheden die je door logisch na te denken, te passen en te proberen in kan zetten om van elke kast een geschikte vitrine te maken.

Een lange smalle kast voor solitaire, grotere voorwerpen.

3. Basisvoorbeelden van vitrine-inrichting

De Stichting landelijk contact voor museumconsulenten (Nederland) zet de basisregels om een voorwerp in een vitrine te accentueren netjes op een rij:

- a. Nadruk door lijn en plaats: het voorwerp in de vitrine dat je op een verhoogje of op een opvallende plaats zet, zal onmiddellijk in het oog springen.
- b. Nadruk door materiaal: benadruk het mooiste of belangrijkste voorwerp met extra aankleding: zet het op een stukje stof of maak een papieren strook, plaats een plankje achter het voorwerp of gebruik een spiegel, ... Zorg ervoor dat de afwerking steeds netjes gebeurt anders gaat de aandacht naar kromgetrokken papier, gerafelde stof of de ongeschilderde zaagrand van het plankje.
- c. Nadruk door de kleur van het achtergrondmateriaal: door een contrasterende kleur te gebruiken, bijvoorbeeld een witte vaas tegen een donkergrijze achtergrond, kan je een voorwerp eveneens laten schitteren.
- d. Nadruk door objectgrootte: één groot voorwerp tussen tal van (iets) kleinere voorwerpen trekt alle aandacht naar zich toe.
- e. Nadruk door sokkelgrootte: net als de winnaars bij de Olympische spelen kan je voorwerpen op sokkels van verschillende hoogte plaatsen, op een eerste, tweede en derde (of zelfs vierde) plaats. Hou de sokkels eenvoudig zodat zij niet de aandacht trekken maar het voorwerp dat ze ondersteunen.
- f. Nadruk door isolatie: laat één voorwerp eruit springen door het niet bij de anderen te groeperen maar het een duidelijk, al dan niet gemarkeerd, plekje voor zichzelf te geven.
- g. Nadruk door objectkleur: een rood kopje tussen allemaal gele steelt onmiddellijk de show.
- h. Nadruk door spotlicht: door net dat voorwerp te belichten waar je het meeste waarde aan hecht, kan je het letterlijk in de kijker zetten. Hou rekening met lichtschade zoals eerder in het artikel beschreven.

Verder geeft de stichting nog mee dat een volledig symmetrische vitrine niet aantrekkelijk is omdat mensen niet weten waar ze naar moeten kijken. Dat wil niet zeggen dat je moet streven naar een volledige chaos. Een zekere balans, gecreëerd door de bovenstaande tips, zorgen voor een kwaliteitsvolle inrichting.

Niet chaotisch, niet opgeruimd maar prettig rommelig.

Nadruk door lijn en plaats.

4. Voorwerpen leven ...

Voorwerpen leven, zoveel staat vast. Leg ze in een vitrine en gegarandeerd hebben ze een transformatie ondergaan als je na een tijdje alles nog eens nauwgezet bekijkt: een foto krult en ligt scheef, een boek is terug dichtgeplooid, een aardewerken kruikje heeft stof achtergelaten, de doek gebruikt om een accent te leggen is opgebold, ... Kan je dit voorkomen? Sowieso dient een vitrinekast geregeld proper gemaakt te worden. Dit geeft je de kans om alles in de kast te fatsoeneren en het lost meteen het probleem van het stof en vuil op dat voorwerpen enthousiast kunnen verspreiden. Boeken

kan je voorzichtig overspannen met een nyloodraadje. Span het niet te hard aan zodat het draadje de zijkanten niet beschadigt. Toon foto's in een transparante kader. Je hebt kantoor- en presentatiemateriaal dat hiervoor perfect bruikbaar is. Tenzij een krullende foto bijdraagt tot de sfeer van de presentatie. Kleine verankeringen (blokjes hout, kleine latjes, ...), meegeschilderd in dezelfde kleur als de ondergrond van de vitrine, houden voorwerpen, boeken en papier op een hellend vlak op hun plaats. Dit blijven natuurlijk lapmiddeltjes. De beste manier om alles mooi te houden is het intensief onderhouden van het museum en de bijhorende kasten.

Onderhoud is de beste manier om alles mooi en in goede conditie te houden.

Meer informatie over het inrichten van vitrines kan je terugvinden in:

- Doornberg, R., Het inrichten van vitrines, Stichting Museaal en Historisch Perspectief, Noord-Holland, Haarlem, 1999.

Twee kanttekeningen:

1: Een museum bevat meestal slechts een paar vitrinekasten. In dit artikel ligt de focus nu eenmaal op de kasten maar het is niet de bedoeling dat een volledige collectie achter plexi of glas wordt gestopt. Ideaal gezien bestaat een museumopstelling uit een gezonde en interactieve mengeling.

2: Er zijn geweldige, vaak kant-en-klare, professionele maar dure technieken om vitrines te bouwen, in te richten, te behandelen, te beschermen, om voorwerpen te verankeren en te beschermen, om verlichting aan te brengen enzovoort. Deze technieken hebben een prijskaartje. Het is zeker goed om hierin te investeren maar bij gebrek aan middelen moet meestal een andere oplossing gezocht worden. Dit artikel probeert zich te richten op budgetvriendelijke mogelijkheden. Daarmee worden niet de beste mogelijkheden aangehaald maar wel de meest haalbare met een klein budget.

Gebruikte bronnen:

- Syllabus bij de basiscursus Museum en Publiek, Landelijk Contact van Museumconsulenten, Tilburg, 2000.

- Syllabus bij de basiscursus Preventieve Conservering, Landelijk Contact van Museumconsulenten, Amsterdam, 2006.

- Hoekstra, W., Laat de geschiedenis van uw omgeving zien! Handleiding voor het ontwikkelen van producten ter bevordering van het cultuurtoerisme, Nederlands Centrum voor Volkscultuur, Utrecht, 2009.

Structuur van een beschrijving

[De opsomming is niet exhaustief, naar gelang de aanwezige bronnen neemt men meer, minder of andere categorieën op]

I BIBLIOTHEEK

(boeken, tijdschriften, encyclopedieën en naslagwerken, kranten en weekbladen)

II ARCHIEVEN

(kerkelijke, verenigings-, bedrijfs-, familie- of gemeentelijke archieven)

III GENEALOGISCH MATERIAAL

(doodsprentjes, rouwbrieven, stambomen & kwartierstaten)

IV ICONOGRAFISCH MATERIAAL

(foto's, prentkaarten, affiches, kaarten, plannen)

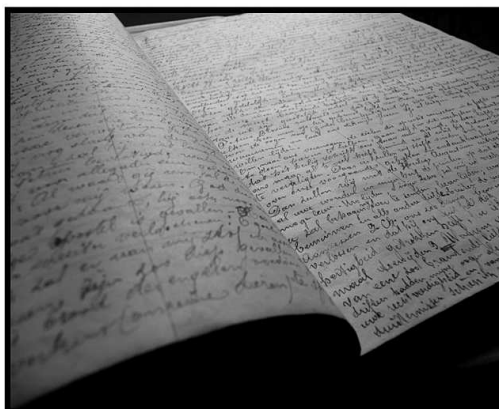
V PERS

(krantenknipsels)

VI ANDERE

(audio-materiaal, thematische dossiers, muziekpartituren, vlaggen, objecten)

lectie worden ook de omvang en de periode die het bestrijkt, de wijze waarop het ontsloten is en hoe het kan worden geraadpleegd opgenomen. ISAD(G) laat de keuze om per archief slechts minimale gegevens op te nemen, maar heeft tevens de mogelijkheid zeer uitgebreide beschrijvingen in te voeren. Slechts een minimaal aantal gegevens is verplicht: titel, archiefvormer, bewaarplaats, omvang, datering. Er is ook ruimte voor rechtstreekse links naar andere databanken en websites van de heemkring in kwestie. Een eenvoudige muisklik kan ook inzage bieden in inventarissen en overzichtslijsten. Daarnaast wordt ook een bewaarplaatssteekkaart opgemaakt volgens de internationale ISDIAH-standaard. Hierin worden de adresgegevens en contactgegevens genoteerd van de bewarende heemkring, zodat geïnteresseerden eventueel een afspraak kunnen maken om het archief of de collectie in te zien.

REGISTRATIE IN DE PRAKTIJK

Aanvraag tot registratie kan op twee manieren:

- langs het *aanmeldingsformulier* op de website (www.archiefbank.be) kan je een

Uitgebreide voorbeeldsteekkaart van een heemkundige kring

archief: Collectie van de Retiese Heemkundige Kring "Zeven Neten" vzw, Retie. 15de eeuw -

Identificatie [ISAD(G) 1]

Referentie

BE/418432/ 1

Retiese Heemkundige Kring "Zeven Neten" vzw, Retie - 2470 Retie

Titel

Collectie van de Retiese Heemkundige Kring "Zeven Neten" vzw, Retie

Datum

15de eeuw -

Beschrijvingsniveau

archief

Omvang

ca. 13 meter boeken + een 50-tal kerkboeken, ca. 500 tijdschriften, een 10-tal encyclopedieën, ca. 350 kranten en weekbladen, 3000-tal foto's en een 500 dia's, ca. 500 prentkaarten, een 20-tal kaarten, een 10-tal plannen, 25 à 30 affiches, 7 koffers + 10 archiefdozen + 2 meter archief, 4000 à 5000 doodsprentjes, 0,70 meter rouwbrieven, 3 cd's, 2 archiefdozen aan stambomen, hangmappen (6 X 80 cm) knipsels, 12 vlaggen

Context [ISAD(G) 2]

Archiefvormer

Retiese Heemkundige Kring "Zeven Neten" (1991 -)

Inhoud en structuur [ISAD(G) 3]

Inhoud

I BIBLIOTHEEK

1. Boeken

- omvang: ca. 13 meter

- inhoud: lokale geschiedenis (Retie en omgeving en Kempen), algemene geschiedenis, kerkboeken (oudste einde 19de eeuw), naslagwerken (10-tal)

2. Tijdschriften

- omvang: ca. 500 stuks

- inhoud: heemkundige (eigen heemkring, ander heemkringen België + Noord-Brabant, koepelorganisaties), natuur

II ARCHIEVEN

1. Kerkelijke archieven

- Archief van de kerkfabriek van Schoonbroek

- Archief Kapel Werrebroek

- Archief Kapel Obroek

- Archief Sint-Pieterskapel

- Archief Sint-Annadaal (klooster) (1850-2000)

2. Verenigingsarchieven

- Archief Retiese studentenbond AVKS (1912 – 2002)

- Archief Sint-Antoniusgilde (15de eeuw – 2002, in bruikleen)

- Archief Sint-Sebastiaansgilde (15de eeuw - ...)

- De Mastentop (Wielerclub, verslagboek 1945 – 1955)

- Archief Retiese Heemkundige Kring "Zeven Neten" vzw (1991 - ...)

- Biergilde (verslagboek)

- Kruistochters (verslagboek)

- Boerenbond (verslagboek) de bibliotheek en een heemkundige studie uit 1942

3. Bedrijfsarchieven

- Brouwerij van Gansenwinkel (1850 – 1950)

- Sigarenmakerij De Oude Linde (1880 – 1970)

4. Familie-archieven

- Staes

- Seuntjes

5. Andere

- Archiefstukken betreffende openbare bibliotheek Retie

- Archiefstukken betreffende Heemkundige studie uit 1942

- Archiefstukken betreffende Koninklijk Domein en het latere Provinciaal Domein Prinsenspark

- Kopieën samengesteld uit de parochieregisters en de burgerlijke stand van Retie (1596 – 1901)

III GENEALOGISCHE DOCUMENTEN

1. Doodsprentjes

- omvang: 4000 à 5000 stuks
- datering: 2de helft 19de eeuw -
- inhoud: betreffende Retie

2. Rouwbrieven

- omvang: 0,70 meter
- datering: 2de kwart 20ste eeuw -
- inhoud: betreffende Retie

3. Collectie overlijdenskaartjes (die huis aan huis gestuurd worden)

4. Stambomen en kwartierstaten

- omvang: 1 boek en 2 archiefdozen
- inhoud: betreffende Retiese families

IV ICONOGRAFISCH MATERIAAL

1. Foto's e.d.

- omvang: ca. 3000 foto's en ca. 500 dia's
- datering: ca. 1890 -
- inhoud: met betrekking tot Retie en haar bewoners

2. Prentkaarten

- omvang: ca. 500 prentkaarten
- datering: ca. 1900 -

3. Affiches

- omvang: 25 à 30 stuks
- datering: vanaf ca. 1930
- inhoud: affiches van de viering van Lodewijk De Coninck, de verkiezingen door de jaren heen, aanplakbiljetten tegen o.a. de rattenbestrijding, verkopen van gronden en gebouwen en evenementen van de eigen heemkring

[Deel weggelaten]

Aangroei

De collectie groeit nog steeds aan. Zo worden er bijvoorbeeld per jaar meer dan 75 foto's aan de collectie toegevoegd.

Raadpleging en gebruik [ISAD(G) 4]

Raadpleging

De collectie kan geraadpleegd worden na afspraak of tijdens de openingsuren van het documentatiecentrum.

Toegangen

- boeken geordend volgens SISO-systeem
- inhoudstafel per ingebonden volume van het eigen tijdschrift
- chronologische ordening van de kranten en weekbladen
- foto's, dia's en prentkaarten geordend per onderwerp
- inventaris archief Sint-Antoniusgilde
- doodsprentjes en rouwbrieven: alfabetische ordening
- krantenknipsels geordend per onderwerp

On line toegangen

- Lokaal Erfgoed (www.lokaalerfgoed.be)
- Retiese Heemkundige Kring "Zeven Netten" vzw (www.zevenneten.be)

Ontsluiting

Trefwoorden onderwerp

- Heemkunde; Schuttersgilden; Sigaren

Trefwoorden eigennamen

- Heemkunde Gouw Antwerpen (1963-)

Trefwoorden plaatsnamen

- Antwerpen [provincie in gewest Vlaanderen - BE]
- Kempen [gebied gelegen in de Belgische provincies Antwerpen en Limburg en in het zuiden van Nederlands Noord-Brabant, ten oosten van Antwerpen en ten westen van Eindhoven, oostgrens is de Maasvallei, zuidgrens de Demer]
- Noord-Brabant [provincie in Nederland]
- Retie [gemeente in arrondissement Turnhout - BE]

beknopt formulier invullen dat verwerkt en eventueel aangevuld wordt door de medewerkers van Archiefbank.

- via een *e-mail* naar info@archiefbank.be kan je een paswoord aanvragen om als gebruiker zelf de invoer te realiseren in de invoermodule. De medewerkers van Archiefbank zorgen voor opleiding, coördinatie en toezicht in dat proces. Zij waken er ook over dat de invoer op een uniforme, kwaliteitsvolle wijze gebeurt.

Archiefbank Vlaanderen is een webtoepassing en is van op elke computer met internettoegang raadpleegbaar. Ook voor de invoer is geen speciale software vereist. Het grote voordeel van zo'n digitaal overzicht is dat het voortdurend kan geactualiseerd worden en de gebruiker dus in principe steeds een kijk biedt op de actuele toestand. Indien de heemkring nieuwe archieven opneemt, kunnen deze via een eenvoudige e-mail of aanpassing in de databank bij de inhoudbeschrijving gevoegd worden. Ten slotte biedt de databank ook een ruim pallet aan zoekmogelijkheden waar de heemkring zelf van kan genieten.

ENKELE PLUSPUNTEN OP EEN RIJ

- De collectie krijgt zowel voor de eigen leden als voor externen een ruime bekendheid.
- Er is de mogelijkheid om een link te leggen naar de website of naar een uitgebreide inventaris van het archief van de heemkundige kring en zo meer bezoekers en gebruikers aan te trekken.
- Het erfgoed dat wordt beheerd, komt aan het daglicht en krijgt mogelijkheden tot gebruik en valorisering die voordien buiten bereik lagen.
- Ook krijgen heemkundigen-onderzoekers verruimde mogelijkheden voor hun opzoekingswerk. Archiefbank biedt mogelijkheden om hun heuristiek, hun zoektocht naar bruikbaar bronnenmateriaal, te verruimen en te verrijken.
- In de aanloop naar het ordenen en inventariseren van alle archiefstukken is het goed om eerst een kort overzicht te hebben van het bewaarde erfgoed. Later kan deze korte inhoud gebruikt worden om verder te verfijnen.
- Dit online overzicht zal tevens altijd te raadplegen zijn van zodra je over een computer en internet beschikt. Archiefbank Vlaanderen werd immers bij decreet opgericht, waardoor de databank continuïteit kan garanderen.

Voor meer informatie of verdere vragen kan je ons steeds contacteren op onderstaande coördinaten:

[W] www.archiefbank.be [E] info@archiefbank.be [A] Archiefbank Vlaanderen, Bagattenstraat 174, 9000 Gent

Heemkundige activiteiten in de kijker

Iedere maand plaatst Heemkunde Vlaanderen een originele heemkundige activiteit 'in de kijker'. Deze activiteit krijgt aandacht op de website, in de elektronische nieuwsbrief en in de Binnenkrant. Ook een activiteit van jouw vereniging kan in de kijker komen! We zijn op zoek naar activiteiten die origineel of vernieuwend zijn, of een voorbeeldfunctie kunnen hebben voor andere organisaties. Voldoet jouw activiteit aan die criteria? Stuur dan een verslag en een aantal foto's naar consulenten@heemkunde-vlaanderen.be, en wie weet staat jouw activiteit volgende maand op onze website.

Krugerplein & Peperbus

In maart 2010 zetten we het project '**Krugerplein & Peperbus**' uit Borgerhout in de kijker, een initiatief van een groep jonge mensen om heemkunde en lokaal erfgoed op een toegankelijke manier voor te stellen op het internet. Onder de noemer '**Heemkunde in het internettijdperk**' presenteerden de initiatiefnemers hun project op 28 februari 2010 aan heemkundekring Gitschotelbuurschap Borgerhout.

Voor heemkunde in Borgerhout kun je sinds 1936 terecht bij het Gitschotelbuurschap. Met onder meer onderzoek in hun collectie, een jaarlijkse lezing en een tijdschrift naar de leden tracht de heemkundige kring de lokale en

folkloristische geschiedenis van Borgerhout en haar bewoners te achterhalen, op te tekenen en voor de toekomst te bewaren.

Praatgrage buren

Sinds september 2008 doet de blog [Krugerplein & Peperbus](#) zowat hetzelfde, maar dan online. Initiatiefnemer Hans is inwijkeling in Borgerhout. Voor de geschiedenis van je nieuwe thuis ben je dan afhankelijk van de kennis en de verhalen van de talrijke praatgrage buren. Toen in de zomer van 2008 een dame van hoge leeftijd haar fotoalbum erbij haalde, was het idee van een fotoblog over de buurt rond het Krugerplein (daar wonen de bloggers) en de Peperbus ("onze" Sint-Janskerk) geboren.

Bijgestaan door een aantal geboren en getogen Borgerhoutenaars en aangevuld met creatieve gastbloggers, is er een schrijversteam van een zestal mensen ontstaan. Twee keer per dag vertellen zij een verhaal bij één of meerdere foto's. De onderwerpen kunnen betrekking hebben op het verleden van Borgerhout, maar ook op het hedendaagse leven (cultuur, samenleving, stadsprojecten, etc.).

Sinds de start verschenen er 1.116 bijdragen, waarbij ongeveer 2.500 foto's werden geplaatst, enerzijds afkomstig uit privé-albums, de collectie van het Gitschotelbuurschap, oude tijdschriften of publicaties en anderzijds foto's die de bloggers zelf hebben genomen. Door de uitgebreide collectie oude foto's wordt de blog ondertussen door een groot deel van de lezers beschouwd als een soort alternatieve, online heemkundige kring.

Op uitnodiging van de heemkundekring Gitschotelbuurschap Borgerhout presenteerde de weblog [Krugerplein & Peperbus](#) zich op 28 februari 2010 aan de leden van de kring en andere geïnteresseerden. Aan de hand van een online demonstratie van de website en een powerpointpresentatie legden Hans en Jan uit hoe de blog werkt en wat de mogelijkheden zijn om informatie op een eenvoudige manier via internet te verspreiden.

Daarbij vielen onmiddellijk de gelijkenissen op tussen de leden van de heemkundige kring en de bloggers: altijd

op zoek naar interessant oud beeldmateriaal, altijd willen weten wat het verhaal achter het beeld is, en die informatie graag willen delen met elkaar en met anderen.

Vrije vogels

De verschillen zijn al even makkelijk te duiden. Een blog leent zich in tegenstelling tot een papieren tijdschrift niet gemakkelijk tot een diepgaand onderzoek van een bepaald thema: daarvoor zijn de stukjes te kort. En daarvoor houden sommige auteurs ook veel te veel van absurde humor. Een tweede verschil is de collectie. De heemkring heeft een eigen historische collectie, de blog shopt in het rond. De heemkring is een gesubsidieerde vzw, de bloggers vrije vogels die tot nu toe behalve tijd niets investeerden en desondanks een hele schare trouwe en nog veel meer toevallige lezers kunnen bedienen.

En ten slotte: waar het Gitschotelbuurschap zich in navolging van de zuivere definitie van heemkunde voornamelijk bezig houdt met de geschiedenis van streek en bewoners, heeft [Krugerplein & Peperbus](#) het over het leven zoals het was, maar vooral ook zoals het is. Er valt namelijk veel over de geschiedenis van Borgerhout te vertellen, maar de huidige multiculturele samenleving waar Borgerhout sinds de tweede helft van de 20ste eeuw in ondergedompeld werd, met de gigantische waaier aan voor- en nadelen daarvan, is ook het documenteren waard. Vandaar de vele nieuwe foto's die gepubliceerd worden. Vandaar ook de commentaren bij de gebeurtenissen die niet steeds neutraal wensen te zijn.

De uitnodiging van het Gitschotelbuurschap was al een

fijn cadeau voor de blog [Krugerplein & Peperbus](#). Maar de discussie over deze verschillen in doelstellingen en resultaten aan het einde van de middag, was zo ontzettend boeiend en leerrijk, dat we hopen dat ze in de toekomst verder wordt gezet.

Met dank aan Elise Hooft en Hans Hoosemans voor het verslag en de foto's.

Website: <http://krugerpleinpeperbus.blogspot.com>

Van dodendraad tot vredesmonument

In april 2010 zetten we de **Geschied- en heemkundige kring Kinrooi** in de kijker. Op de grens tussen Kinrooi en het Nederlandse Leudal werd op **17 maart 2010** de reconstructie van de elektrische draad bij smokkelaarscafé 'Kempkes' officieel voorgesteld. Deze dodelijke voorloper van de Berlijnse muur scheidde van 1915 tot 1918 het neutrale Nederland van het bezette België. De Kinrooise heemkring deed uitgebreid onderzoek naar de 'dodendraad', en publiceerde de resultaten in een brochure.

In de 'bijna' grenzeloze wereld van vandaag is het goed om eraan te herinneren dat je nog geen honderd jaren geleden niet zomaar even van Molenbeersel naar Stramproy kon wandelen of van Kessenich naar Thorn kon gaan zonder het gevaar te lopen geëlektrocuteerd te worden...

In nauwe samenwerking met de Belgische gemeente Kinrooi, de Nederlandse gemeente Leudal, de Nederlandse provincie Limburg en de eigenaars van de grenshoeve "Kempkes" én dankzij de medewerking van vele mensen

uit België en Nederland die spontaan allerlei historisch materiaal beschikbaar stelden, werd een gedeelte van deze dodelijke draad gereconstrueerd. Dat gebeurde op de plaats waar de grens tussen België en Nederland altijd een beetje ‘vaag’ is geweest, namelijk aan het smokkelaarscafé ‘Kempkes’ dat nét op de grens ligt tussen België en Nederland bij grenspaal 146. Dankzij deze ‘grenzeloze’ samenwerking werd een oorlogsrelict omgevormd tot een vredesmonument waardoor de drama’s van toen nooit zullen worden vergeten...

Tijdens de eerste oorlogsjaren vluchtten een groot aantal mensen over de Belgisch-Nederlandse grens naar rustigere oorden. Daarnaast trokken een groot aantal Belgische soldaten of vrijwilligers de grens met Nederland over om zich via dat land bij hun eenheden te voegen in Frankrijk of achter de IJzer. De grens met Nederland was uiteraard ook de plaats bij uitstek om post en allerlei andere gevoelige informatie over de Duitse troepenbewegingen over te brengen. En ook de smokkelaars bleven hun weg over de grens vinden...

Om de grote vluchtelingen- en informatiestroom naar het neutrale Nederland een halt toe te roepen, begon de Duitse bezetter in 1915 met de aanleg van een elektrisch afschrikkingshek tussen België en Nederland. De onder spanning staande draad, ook wel “dodendraad” genoemd, werd in 1915 en 1916 over een lengte van meer dan 300 kilometer aangelegd van Aken tot Cadzand. In die tijd was het gevaar van elektriciteit bij een groot deel van de bevolking niet bekend. Dit leidde tot veel doden en ernstige ongelukken aan de draad... Men schat dat er minstens 500 slachtoffers vielen aan deze draad.

De versperring bestond uit een afrastering van drie rijen draden waarvan de twee buitenste drie of meer bescher-

mingsdraden hadden en de middelste rij was uitgevoerd met vier tot soms wel zeven of negen draden, waarop een spanning van 2000 volt stond. Afhankelijk van de bodem, de terreingesteldheid en de ter plaatse beschikbare materialen verschilde de uitvoering van de “elektrische draad” nogal. De elektrische spanning op de draden werd aangevoerd vanaf een generator in een nabij gelegen fabriek.

Om de 500 m tot 3 kilometer werd er een “Schalthaus” (schakelhuisje) geplaatst. In deze schakelhuisjes was meestal een soldatenverblijf voorzien. Ook kon vanuit deze huisjes de spanning op de “sperdraden” worden uitgeschakeld. Het schakelhuis bij boerderij ‘Kempkes’ te Molenbeersel droeg de code L3. Deze huisjes waren met 5 meter hoge palen (waaraan de hoogspanningsdraden hingen) verbonden met de aanvoerleiding (*Speiseleitung*) komende van generatoren uit fabrieken. De spanning voor het schakelhuisje in deze buurt kwam van de generator uit de kruitfabriek in Kaulille.

Bij het einde van de oorlog werd overal langs de grens begonnen met de afbraak van de draadversperring. Sommige gemeenten verkochten het materiaal van de versperring openbaar. Op andere plaatsen gingen vooral de boeren of de plaatselijke bevolking over tot ontmanteling. De boeren konden de draad goed gebruiken: tijdens de oorlog hadden de Duitsers immers meer dan eens prikkeldraad en andere draad opgeëist voor het bouwen en onderhouden van deze draadversperring! Op andere plaatsen vernielde de bevolking al op 11 november niet enkel de draad, maar ook de schakelhuisjes en de grensbarakken van de Duitsers. Veel materiaal werd door de burgers, zowel Belgische als Nederlandse, weggehaald of soms gewoon feestelijk verbrand.

De draad was verdwenen maar de herinneringen ble-

ven... De herinneringen die we nooit mogen vergeten, ook al is er niemand meer die het kan navertellen. Zo ontstaan monumenten, met betekenis... Vanuit die gedachten onthulden de burgemeesters van Kinrooi en Leudal op 17 maart 2010 de gereconstrueerde 'dodendraad' officieel onthuld als vredesmonument. Het gedenkteken toont een elektrisch snoer zoals dat van 1916 tot 1918 als een soort Berlijnse muur tussen beide landen was gespannen.

*Met dank aan Lei Wolters, Hubert Van Eygen en May Verhoeven voor het verslag en de foto's.
Website: www.heemkringkinrooi.net*

De visioenen van zuster Victoria

In mei 2010 zetten we het heemkundig genootschap 'De Twee Ambachten' uit Assenede in de kijker. In Assenede vond Erfgoeddag dit jaar plaats in de deelgemeente Oosteeklo. En dat was niet toevallig. Alle activiteiten hielden namelijk verband met een onwaarschijnlijk verhaal dat onlangs herontdekt werd en dat wonderwel paste binnen het thema 'Fake?'. Dit echt gebeurde verhaal bood genoeg stof voor het heemkundig genootschap om enkele boeiende en afwisselende activiteiten te organiseren in de periode van Erfgoeddag. Visioenen, passie en extase in de abdij van Oosteeklo op het einde van de 17e eeuw: een zoektocht naar de waarheid.

In Oosteeklo, een klein dorp in het Meetjesland, stond vroeger een abdij. Deze cisterciënzerinnenabdij had heel wat bezittingen in Oosteeklo en omgeving. De abdij kende goede en minder goede periodes. In 1577 sloeg het noodlot echter toe. De geuzen vernietigden niet alleen een groot gedeelte van het dorp en het kerkgebouw, ook het grootste deel van de abdijgebouwen moest eraan geloven. De zusterkes vluchtten halsoverkop naar Gent. Vanaf dan bleven ze daar wonen. Om hun zaken te behartigen, moesten ze echter regelmatig naar Oosteeklo terugkeren. Op die manier is de band tussen de zusters van de abdij van Oosteeklo en het dorp Oosteeklo altijd blijven bestaan.

Onlangs werd een onwaarschijnlijk verhaal over zuster Victoria ontdekt. Deze zuster treedt in in de abdij van Oosteeklo in het jaar 1677. Haar verblijf daar zal niet onopgemerkt voorbijgaan.

Op zeker moment krijgt zuster Victoria visioenen. In die visioenen spreekt ze met Jezus, Maria, zielen in het vagevuur en de duivel. Zo komt ze allerlei dingen te weten over haar medezusters, de abdis en de toestand van de abdij. Haar gesprekken met Jezus en zeker met Maria zijn

dikwijls heel geruststellend en troostend. De visioenen van de duivel zijn echter heel angstaanjagend. Daarbovenop neemt hij dikwijls de gedaante aan van Jezus of van Maria. Dat maakt de verwarring bij de arme zuster alleen nog maar groter. Maar door haar sterke geloof en haar vele bidden begint ze op de duur de listen van die 'gemene leugenaar' te doorzien.

Het blijft echter niet bij visioenen alleen. Zuster Victoria heeft ook stigmata; dat zijn wonden zoals Jezus die ook had toen Hij op het kruis hing. Regelmatig en op de meest onverwachte momenten beginnen deze wonden te bloeden. Dit gaat altijd gepaard met heel veel pijn en de zuster is dan meestal in een soort extase. In die toestand herbeleeft zij dan het lijden en de doodstrijd van Jezus. Deze spectaculaire gebeurtenissen zetten de toenmalige wereld in rep en roer. Regelmatig komen hooggeplaatste figuren haar bezoeken. Ze verbaast zelfs de grootste criticiasters. De getuigen zijn het er allemaal over eens: hier gebeurt een echt mirakel!

Maar, terwijl de zuster in de eenzaamheid van haar cel of tijdens een bezoek 'op de buiten', in Oosteeklo, lijdt, staat ook de buitenwereld niet stil. De mirakels van zuster Victoria worden meer en meer bekend. De Kerk besluit om in te grijpen en er wordt een onderzoek gestart. Dit onderzoek wordt geleid vanuit de inquisitie in Rome. Die gaan onverbiddelijk te werk. De zuster wordt naar een ander klooster vervoerd en wordt daar in afzondering op-

gesloten. Op die manier houden ze haar in de gaten en kijken ze na of de visioenen en de stigmata blijven duren. Haar verhuis brengt een stroom van brieven op gang tussen de abdis van de abdij van Oosteklo, de bisschop van Gent, de pauselijke afgezant in Brussel, de abt van de abdij van Clairvaux en de inquisitie in Rome.

Uiteindelijk wordt ze door de inquisitie beschuldigd van geveinsde heiligheid. Na lang aandringen mag ze uiteindelijk naar haar oude vertrouwde klooster terugkeren. Maar haar leven daar zal nooit meer hetzelfde zijn. Ze wordt genadeloos gestraft en wordt volledig geïsoleerd van de buitenwereld en van haar medezusters. Meer nog. De overheid verplicht de bisschop van Gent om al haar geschriften, die getuigen van haar mirakels, te verbranden, zodat er over haar nooit meer zou gesproken worden.

Gelukkig voor ons is dat nooit gebeurd. Meer zelfs. In het midden van de 19e eeuw wordt het verhaal van zuster Victoria opnieuw opgerakeld en aan het publiek voorgesteld. Met weinig succes echter. Opnieuw wordt de zuster monddood gemaakt. Vandaag is daar eindelijk verandering in gekomen. Na uitgebreid archiefonderzoek is het verhaal van de zuster opnieuw gereconstrueerd en wordt het aan het grote publiek voorgesteld door middel van een wetenschappelijk verantwoorde publicatie, met medewerking van doctor Katrien Heene.

Daarnaast werd in de kerk van Oosteklo het verhaal van zuster Victoria verteld door Tine Ruyschaert. Zij bracht een evocatie geschreven door Stefan Broeckx. Een week later, tijdens Erfgoeddag op 25 april, werden meer dan 200 bezoekers verwelkomd op de oude abdijsite. Zelfs Vlaams minister van Cultuur Joke Schauvliege kwam een kijkje nemen. Deze bezoekers konden in het oudst overgebleven gebouw van de abdij van Oosteklo luisteren naar de geschiedenis van de abdij en kijken naar een verfilming van de evocatie van Tine Ruyschaert. Ook tijdens 'Zomer vol verhalen', een initiatief in het Meetjesland, zal het verhaal van zuster Victoria gebracht worden.

Het Victoria-project wordt ondersteund door twee uitgaven van het heemkundig genootschap: een speciaal rijkelijk geïllustreerd themanummer met twintig vlot leesbare artikels over de geschiedenis van het kerkelijk leven in groot-Assenede in al zijn facetten, en een publicatie over zuster Victoria met onder meer de nooit eerder verschenen uitgave van alle teksten en brieven in verband met deze zaak en heel wat foto's.

Op die manier zal het wonder dat in de abdij van Oosteklo is gebeurd, nooit vergeten worden.

Met dank aan Frank Baete en Omer de Vriendt voor het verslag en de foto's.

Website: www.detweeambachten.be

Erfgoedplus.be één jaar online

Erfgoedplus.be is één jaar online. Erfgoedplus.be werd in 2002 opgestart door de Provincie Limburg om haar erfgoed digitaal te ontsluiten. Inmiddels is het initiatief uitgegroeid tot een samenwerkingsverband tussen de provincie Limburg, de provincie Vlaams-Brabant en de stad Leuven.

Op 5 mei 2009 ging de website online met 37.000 objecten. Inmiddels een jaar verder worden al meer dan 47.600 erfgoedobjecten ontsloten uit 158 collecties. Dit aantal neemt dagelijks toe. Afgelopen jaar groeide ook de Europese erkenning. Erfgoedplus.be is één van de twee Belgische partners in EuropeanaLocal. EuropeanaLocal streeft naar een zo volledig mogelijke ontsluiting van het Europese erfgoed. Erfgoedplus.be wordt hier gezien als een toonaangevend initiatief voor het inzamelen en ontsluiten van lokaal, regionaal en provinciaal erfgoed.

Na één jaar lancering van Erfgoedplus.be neemt het aantal deelnemende collecties verder toe.

Recent werd de collectie Michotte van de K.U.Leuven aan Erfgoedplus.be toegevoegd en verruimde de digitale collectie van het Gallo-Romeins Museum met 2000 extra objecten. Het Literair Museum van Hasselt en de provinciale kunstcollectie van de provincie Limburg bevinden zich in een laatste conversiefase. Ook het aantal kerkfabrieken dat hun inventaris met het 'Erfgoedregister' wil beheren, groeit. Vlaams-Brabant is inmiddels gestart met een pilootproject om kerkfabrieken te begeleiden bij de inventarisatie van hun religieus erfgoed. De provincie Limburg richt zich vanaf juni in het bijzonder op lokale erfgoedorganisaties. Heem- en geschiedkundige kringen krijgen de mogelijkheid om hun collectie via het internet te beheren en via een Europees kader te ontsluiten. Afgelopen jaar heeft Erfgoedplus.be een specifieke expertise ontwikkeld in de ontsluiting van regiogebonden erfgoed.

Erfgoedplus.be reikt verder dan Limburg en Vlaams-Brabant.

De expertise in het samenbrengen van collecties, en het ontsluiten hiervan op een technologisch vernieuwende wijze, maakt Erfgoedplus.be tot een voorbeeldproject binnen Europa. MovE en Erfgoedplus.be zijn samen Belgische partners voor EuropeanaLocal (Europeana project: een Europese digitale databank voor de ontsluiting van cultureel erfgoed). Europeana volgt van nabij de ontwikkelingen binnen Erfgoedplus.be. Deelname aan EuropeanaLocal is wellicht één van de meest belangrijke verwezenlijkingen en erkenningen van Erfgoedplus.be tijdens het afgelopen werkjaar. De overige Europese partners zijn in hoofdzaak landelijke spelers zonder regionale of lokale werking. Het open karakter van Erfgoedplus.be met sterke 'bottom-up' structuur is in Europa uniek en wordt dan ook gezien als voorbeeldfunctie in het realiseren van de doelstellingen voor EuropeanaLocal.

Erfgoedplus.be. Een stand van zaken na één jaar werking.

- op 5 mei 2009: Erfgoedplus.be gaat officieel publiek
- na één jaar meer dan 47.500 objecten online
- actieve deelname van 158 collecties (musea, kerkfabrieken, heemkundige kringen)
- netwerken en ervaring in het ontsluiten van regionale en lokale erfgoedcollecties
- gecontroleerde invoer van gestandaardiseerde gegevens
- gebruik van internationale standaarden voor thesauri (o.a. AAT-Ned)
- vooruitstrevende toepassing van databanktechnologie
- toepassing van technologieën en open standaarden voor het semantisch web (Web 3.0)
- Europees voorbeeldproject voor online erfgoedbundeling en –ontsluiting
- Belgische 'content partner' in het EU project EuropeanaLocal

Meer over Erfgoedplus.be op de online zoekwebsite www.erfgoedplus.be

WAT IS ERFGOEDPLUS.BE?

Erfgoedplus.be wil informatie over alle types van erfgoed op een centrale locatie verzamelen en gebundeld via één website ontsluiten. De grootste musea tot de kleinste collecties worden gemotiveerd om hun data te ontsluiten met Erfgoedplus.be. De website www.erfgoedplus.be brengt het erfgoedlandschap in kaart voor het ruime publiek. Informatie over de verschillende erfgoedobjecten wordt onderling gelinkt via een achterliggende databank. Erfgoedplus.be is tegelijk een website én een digitale erfgoedinventaris. De erfgoed informatie wordt ontsloten met de meest moderne internettechnologieën. Erfgoedplus.be is een verzamelaar van lokale, regionale en provinciale erfgoed informatie.

VOOR WIE IS ERFGOEDPLUS.BE?

Erfgoedplus.be staat open voor musea en lokale collecties van kerkfabrieken en heemkundige kringen. Elke organisatie of instelling kan met zijn of haar collectie deelnemen aan Erfgoedplus.be. Erfgoedplus.be biedt de mogelijkheid om in een gestandaardiseerde structuur erfgoed online doorzoekbaar te maken. Voor lokale erfgoedcollecties werd het 'Erfgoedregister' ontworpen. Dit is een websitetoepassing voor collectiebeheer. Het Erfgoedregister is een invoermodule met museale standaarden. Vanuit elke computer met een internetverbinding kan een kerkfabriek of heemkundige kring het Erfgoedregister openen om de eigen inventaris te beheren en te actualiseren. Erfgoedplus.be maakt geen onderscheid tussen erfgoed en toont geen selecties. Bij Erfgoedplus.be bepalen de collectiebeheerders wat wordt ingevoerd en wat kan worden opgezocht.

WAAROM DEELNEMEN AAN ERFGOEDPLUS.BE?

Erfgoedplus.be biedt deelnemende collecties concrete meerwaarde. Erfgoedplus.be legt geen verplichtingen op aan deelnemende collecties. Als engagement wordt enkel gevraagd om de eigen inventaris steeds te actualiseren, verder te verbeteren en te verrijken. Erfgoedplus.be biedt collecties als meest belangrijke meerwaarde een deelname aan een erfgoedinitiatief op Europese schaal:

- Het erfgoed wordt op korte tijd voor iedereen online toegankelijk gemaakt.
- Erfgoedplus.be is deelnemen aan een groter geheel. Collecties worden samengebracht en collectief ontsloten.
- Deelnemen brengt een onmiddellijke verrijking van de eigen informatie met informatie uit andere collecties.
- Collecties blijven hun inventaris beheren met hun eigen software. Erfgoedplus.be legt geen inventarissoftware op. Erfgoed informatie wordt via exports en conversies toegevoegd.
- Met het 'Erfgoedregister' als online invoermodule kunnen ook collecties zonder professionele software toch op een professionele wijze informatie toevoegen en beheren.
- Erfgoedplus.be biedt een oplossing voor de verwerking van gegevens over alle erfgoedgrenzen heen.
- Een collectie omzetten naar Erfgoedplus.be is een duurzame conversie. Eenmaal geconverteerd naar Erfgoedplus.be blijft deze conversie ook flexibel bruikbaar voor latere toepassingen.
- Erfgoedplus.be ontsluit het erfgoed via de modernste technologieën van het web ('semantisch web').
- Deelnemen in Erfgoedplus.be resulteert in een onmiddellijke deelname aan Europeana zonder verdere investeringen of aanpassingen.

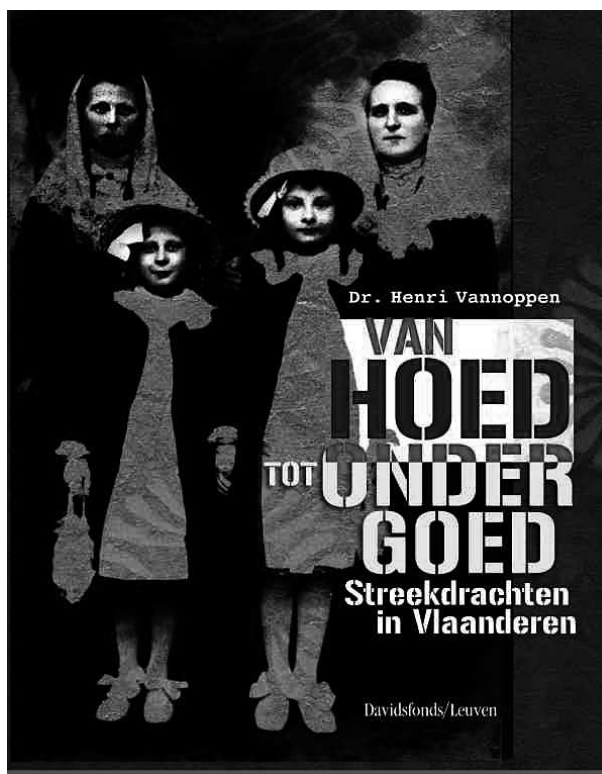
Van hoed tot ondergoed

Onlangs werd de publicatie 'Van hoed tot ondergoed' voorgesteld, een nieuw standaardwerk over kledij en streekdrachten in Vlaanderen. In drie grote luiken – thematisch, geografisch en sociologisch – worden zowat alle aspecten van onze kledij van vroeger tot nu behandeld. Het boek is het resultaat van een unieke samenwerking tussen verschillende onderzoekers die elk expert zijn in hun vakgebied. Henri Vannoppen, ondervoorzitter van Heemkunde Vlaams-Brabant, zorgde voor de eindredactie van het boek en schreef zelf verschillende artikels.

De eerste uitgave van een boek over kledij in Vlaanderen verscheen in 1994 onder de titel 'Streekdrachten in onze gewesten'. Zorgvuldig studiewerk bracht nu dus voldoende gegevens samen voor een tweede boek. De publicatie, een initiatief van het [Instituut voor Vlaamse Volkskunst](#), werd uitgegeven door het Davidsfonds.

Hoe evolueerde de mode de afgelopen eeuwen? Waren er grote verschillen in klederdracht tussen de verschillende provincies? Waarom droegen arme mensen klompen? Wat is passende kledij voor een huwelijk? Welke invloed hebben streekdrachten op de mode? Van hoofddekseel tot ondergoed: kledij is een belangrijk onderdeel van ons dagelijks leven. Wat je draagt, hangt niet alleen samen met je persoonlijke smaak, maar ook met je beroep en de gelegenheid. In deze publicatie ontdek je hoe deze tradities evolueerden doorheen de geschiedenis. In het thematische deel lees je alles over oude Vlaamse kledingstukken, zoals klompen, de blauwe kiel en een faas. In het geografische deel kun je dan weer op zoek gaan naar de verschillen en gelijkenissen in kledij tussen de verschillende provincies.

Het sociologische deel ten slotte omvat vier hoofdstukken: de speciale groepen en gelegenheden, het onderzoek, de ondergang en de revival van streekdrachten in Vlaanderen en Europa, de reconstructies van de kledij in

groepen, en de evoluties in feestkledij bij mensen met Marokkaanse en Turkse affiniteiten in Vlaanderen en Brussel.

De gevarieerde, complete inhoud en de vele, verhelderende illustraties maken van 'Van hoed tot ondergoed' het standaardboek over streekkledij in Vlaanderen. Het boek streeft bovendien ook een internationale uitstraling na. Zo werden de onderschriften bij de illustraties en de samenvattingen van de hoofdstukken in vijf talen opgenomen. 'Van Hoed tot Ondergoed. Streekdrachten in Vlaanderen' (red. Henri Vannoppen) werd uitgegeven door [Davidsfonds/Leuven](#) en kost 37,50 euro. ISBN: 978 90 5826 685 9.

In 2005 publiceerde ook Heemkunde Vlaanderen in het tijdschrift 'Ons Heem' een nummer over '[Mode en streekdrachten](#)'. Dit themanummer is nog steeds verkrijgbaar.

Limburg Feest

Tijdens de provinciale heemdag van Heemkunde Limburg op zaterdag 15 mei in Zolder werd ook de nieuwe publicatie 'Limburg Feest' voorgesteld. Maar liefst veertig geschied- en heemkundige kringen, hun provinciale koepel, de vier Limburgse erfgoedcellen en de provincie Limburg sloegen voor het project de handen in elkaar.

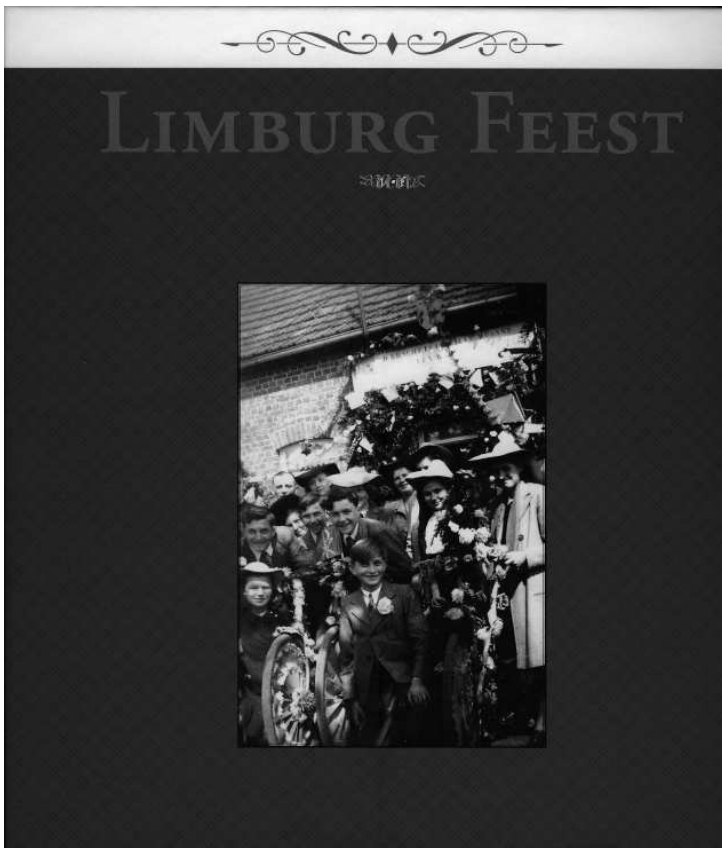
Van Lommel tot Rutten, van Heppeneert tot Oostham: Limburgers zijn feestvarkens. In elk dorp werden en worden memorabele feesten gevierd. Dikwijls zijn het festiviteiten van religieuze aard, maar evengoed kunnen ze ontstaan uit een bijzonder voorval, rond een bekend persoon, een verhaal of een legende. Soms gaat het om een heus dorpsfeest, waarbij stoeten doorheen de dorpskern trekken. Andere feesten hebben dan weer een intiemer karakter en voeren allerhande al dan niet historische taferelen op. Een greep uit dit feestelijke leven vind je in dit boek terug.

Feesten maken deel uit van het collectieve geheugen van een gemeenschap. Religieuze optochten, verjaardagen en jubilea, zomerfeesten, wedstrijden, jaarlijkse kermissen en nog veel meer feesten geven kleur aan het leven. Het leven van vroeger én van nu. Heel wat feesttradities

zijn tientallen jaren oud, andere feesten vonden slechts één keer plaats. Affiches, kostuums, menukaarten, oude foto's en filmpjes, maar ook de herinneringen aan het feestgedruis zelf worden gekoesterd en behoren daarom tot ons cultureel erfgoed. Dit erfgoed verdient het dan ook om op een verantwoorde en hedendaagse manier te worden behouden en gepresenteerd.

Omdat heemkundige kringen vaak dé experts bij uitstek zijn van de lokale geschiedenis, werden zij gevraagd een feest uit hun wijk, gemeente of omgeving te documenteren en beschrijven. Ze putten uit hun collectie, doorplozen de eigen archiefdocumenten, gingen op zoek naar foto's, krantenartikels en verslagen. Zo werd een kleurrijke publicatie gerealiseerd over feesten in Limburg. Talloze bekende en minder bekende feesten van vroeger en vandaag worden in de uitgave gedocumenteerd en uitgebreid geïllustreerd. Het resultaat is een prachtig lees- en kijkboek, waarin een aangenaam aspect van het Limburgs erfgoed de aandacht krijgt die het verdient.

Het boek 'Limburg Feest' (215 blz., harde kaft) kost 25 euro. Bestellen kan via Raymond Lambie: voorzitter@heemkunde-limburg.be

Vlaamse Erfgoedbibliotheek gelanceerd

Op 11 juni werd in Antwerpen de vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheek feestelijk voorgesteld. Voor de verzamelde erfgoedbibliothecarissen uit Vlaanderen en Brussel ontvouwde de voorzitter de plannen van deze nieuwe netwerkorganisatie voor erfgoedbibliotheek. Tegelijkertijd werden ook de website en de prentkaartenreeks 'Een A B C van erfgoedbibliotheek' gepresenteerd.

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek is een nieuw beleidsinstrument dat in het leven geroepen werd door het Cultureel-erfgoeddecreet van 23 mei 2008. Dat decreet creëerde de mogelijkheid dat een samenwerkingsverband van representatieve erfgoedbibliotheek samen de rol zouden vervullen van Vlaamse Erfgoedbibliotheek. Daarmee werd – voor het eerst – een aanzet gegeven tot de ontwikkeling van een beleid voor erfgoedbibliotheek. Die instellingen zijn de behoeders van historisch en cultureel waardevol erfgoed zoals prachtig verluchte handschriften, zeldzame incunabelen, kostbare oude drukken en historische kranten.

Voor deze sector die lange tijd in de schaduw heeft gestaan treedt de Vlaamse Erfgoedbibliotheek voortaan op als ankerpunt. Maar evengoed richt de organisatie zich tot iedereen die een hart heeft voor de geschreven, gedrukte en digitale erfgoedcollecties van bibliotheken. Via diverse projecten en onderzoek wil de Vlaamse Erfgoedbibliotheek expertise ontwikkelen en kennis verspreiden

rond de ontsluiting, digitalisering en conservering van bewaarcollecties in bibliotheken. Verder wil de vzw het publiek bewust maken van het rijke bibliotheekerfgoed in Vlaanderen en Brussel.

De komende jaren wordt er ondermeer werk gemaakt van twee masterplannen. Het ene (preservering en conservering) zal de bewaaromstandigheden van Vlaamse collecties in kaart brengen en voorstellen formuleren voor een gecoördineerde aanpak. Het andere beoogt hetzelfde te doen voor wat betreft de ontsluiting van collecties. Verder zullen de zes partnerbibliotheek werk maken een gedeeld collectiebeleid en Flandrica.be: een virtuele erfgoedbibliotheek. Daarnaast wordt er verder gewerkt aan de databanken met oude drukken (Short Title Catalogus Vlaanderen) en krantencollecties (Abraham). Ook initiatieven die erfgoedbibliotheek en hun collecties bij een breder publiek bekend maken – zoals tentoonstellingen of de prentkaartenreeks 'Een A B C van erfgoedbibliotheek' behoren tot de opdracht van de vzw.

De nieuwe website www.vlaamse-erfgoedbibliotheek.be moet uitgroeien tot een portaal voor medewerkers van erfgoedbibliotheek, onderzoekers en al wie belangstelling heeft voor cultureel erfgoed. Zij vinden er niet alleen een overzicht van de initiatieven en projecten van de vzw, maar ook allerhande informatie die erfgoedbibliotheek in hun werking ondersteunen.

